

ПУКОВНИК ДР МИЛИВОЈЕ ПАЈОВИЋ, НАЧЕЛНИК ЦЕНТРА ЗА МИРОВНЕ ОПЕРАЦИЈЕ

СЛОВЕНСКИ ДУХ ПОД ПЛАВИМ СТЕГОМ

Поводом шест деценија од прве мировне мисије наше војске, саговорник „Одбране“ је пуковник др Миливоје Пајовић, начелник Центра за мировне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије. Артиљерац, гардиста, спортиста, командант „старог кова“, али најмање „тип ЈНА“, већ човек у чијем ставу има аrome српског официра из Првог рата, готово романсиране слике споја традиционалног и модерног.

Пуковник Пајовић недавно је стекао научно звање доктора политичких наука, а његов портфолио садржи мноштво занимљивих детаља, између осталог и то да је објавио шест књига, док је седма у припреми. Можете га срести на научним конференцијама, полумаратонским тркама, али и у „провереним“ престоничким кафанама у друштву интелектуалне и књижевне елите. Међутим, у ком год амбијенту га видели, непогрешиво ћете знати да је реч о официру који униформу носи у себи, више него на себи.

Разговор смо, ипак, усмерили ка поводу – Дану Центра за мировне операције и 60. годишњици од прве мисије на Синају. Колико Војска, а колико држава профитирају из чињенице да наши војници чувају светски мир, може ли Војска више и боље под-

У друштву постоји широк консензус када је реч о користи које наша земља има од ангажовања у мировним операцијама, о чему сведоче готово једногласне одлуке Народне скупштине. Добровољаци за упућивање у мисије има довољно за наредних десет година, каже „први мировњак“ Војске Србије.

упрти наше спољнополитичке позиције и да ли правилно читамо лекције из прошлости, питали смо, сем осталог, пуковника Миливоја Пајовића.

О навршава се шест деценија од прве мултинационалне операције у којој су учествовали мировњаци с ових простора. Да ли искуства са Синаја и даље представљају референтну вредност за мисије у којима се данас ангажујемо?

– За ових шездесет година свет у којем живимо радикално се променио. Технологија је напредовала. Неко је једном рекао да у временима брзих промена искуство може бити највећи

непријатељ. Зато је моје мишљење да је у овом случају одговор логично негативан и подразумева да се искуства ЈНА из давних шездесетих година, у практичном, оперативном смислу, не могу искористити у данашњем добу.

Али оно што јесте континуитет, и што на неки начин представља *spiritus movens* нашег посвећеног присуства у мисијама Уједињених нација, јесте дух наших војника, дух словенски. А красе га ентузијазам, снажљивост, виспреност и широкогрудост. То су особине наших претходника са Синаја, које су као традиција, скоро као културно и типично антрополошко наслеђе забележени, не само у нашим записима, него и у званичним анализима мисије UNEF.

Југословенски одред био је пример другим контингентима, и у свему испред оружаних снага Бразила, Канаде, Колумбије, Данске, Финске, Индије, Индонезије, Норвешке или Шведске. И кад су се разминиравали непријателски пустињски крајолици, и у спортским надметањима, и у приредбама за културно уздизање у слободно време, али и у помоћи и заштити локалног становништва. На принципима таквог наслеђа, који промовише несебично залагање за одбрану, заштиту и помоћ, а не за отимање, освајање и ускогрудост, и данашњи српски мировњаци граде своје мотиве за

М. ПАЈОВИЋ

учешће у мировним операцијама. Већ четири године, радећи на њиховој припреми за мисије, из дана у дан, са задовољством се уверавам у то.

О Повраћањак под заставу УН, пре 14 година, био је гошћиво симболичан. Имали смо неколико по-смајрача у Источном Тимору, Либерiji, Обали Слоноваче и Бурундију, а данас смо једна од значајнијих земаља контрибутора међу „плавим шлемовима“. Да ли смајраше да је садашње ангажовање права мера и одраз наше снаге и утицаја на међународном плану?

– На данашњи дан заузимамо осмо место у Европи по броју војника које дајемо снагама Уједињених нација. Али ако то посматрамо у односу на број становника, онда смо на трећем месту, и само су Финска и Ирска испред нас. На светском нивоу, процењујући на исти начин, по глави становника дајемо више војника него Ин-

дија, Пакистан или Бангладеш. Једноставно речено, српски војник је одличан војник, тражен и уважаван у штабовима и у зонама операције. Лекари су такође познати по стручности и пожртвованости. Међутим, наше амбиције зависе од тога колико можемо да издвојимо новца за мировне операције из разреза за Војску Србије и Министарство одбране.

Иако је учешће у мировним операцијама и Уједињених нација и Европске уније видљиво и конкретно оруђе спољне политике, од којег користи има цела држава, према садашњем решењу финансира се само новцем намењеним Војсци. И поред тога ми успевамо да одржимо завидан ниво стандарда наших војника, и када је реч о опреми коју користе, али и када разговарамо о накнадама за њихово ангажовање, које носи бројне ризике. Тренутна бројна величина персонала ангажованог у мисијама одговара нашим могућностима, док су захтеви за већим

присутвом српских војника свакодневни. Могуће је да ћемо променом модела наступа у мисијама у наредном периоду моћи да рачунамо и на нека повећања броја припадника, али тако да то буде ефикасније и исплативије него у овом тренутку.

О Почетком двехиљадићих постојао је огроман ентузијазам да се наша војска снажно укључи у мисије под окриљем НАТО-а. Сећали смо се о упућивању једног батаљона у Авганистан. Имајући у виду данашња искуства, да ли је таква иницијатива уопште била реална?

– Руководим посебном јединицом наше војске која је по природи свога рада УН-центрична, ако та кованница може да илуструје оно што желим да нагласим. Стандарди Уједињених нација су основне мере према којима се равнамо. Мисије под окриљем Алијансе нису у хоризонту делокруга рада и надлежности Центра за мировне опе-

рациије. Али, ако инсистирате на личном ставу, мислим да је то размишљање из двехиљадитих било далеко од реалности из више разлога. Најпре због познатих прилика у блиској прошлости, грубе агресије НАТО-а према нашој земљи. Данас кад имамо дефинисани програм партнерства, који се процењује као одговарајућа и реална мера сарадње, очигледно је да је размишљање о операцијама Алијансе била илузија. Мислим да је то било прерано и у политичком, и у тактичком, па и у организационом смислу.

Када је реч о спремности наших јединица или појединаца, што би рекао наш народ, можемо и на Месец ако треба. Србија је једина земља која није чланица Европске уније, чија Војска учествује у четири мисије за управљање кризама у оквиру Заједничке европске безбедносне и одбрамбене политике. И кроз мисије Уједињених нација и кроз операције које води Европска унија лако се препознаје истакнуто место Војске Србије међу другим војскама.

О Један од бивших министара спољних послова Румуније изјавио је својевремено да је румунски баштаљон у Ираку учинио више на плану билатералне сарадње са САД него читаво њихово министарство спољних послова за годину дана. Да ли би наша позиција на међународној сцени данас била другачија да смо се и ми тада масовније укључили у операције под окриљем САД и НАТО-а?

– Нисам чуо за ту, рекао бих, латонску процену. Чини ми се да процене такве врсте не воде конкретним закључцима, посебно не у нашем случају. Снага и моћ у међународним односима не мере се увек само економским и војним потенцијалом и хегемонистичким амбицијама. И није баш увек најмудрије „везати мали чамац за велики брод“. Јер бродови се љуљају и сударају, нагињу и преврћу. Не верујем да постоји аналитичар који ће проценити шта би било да је било. Србија има своју спољну и друге политике у свим областима друштвеног организо-

вања, као што има и у области одбране. И има право на сопствену политику, и на сопствене ставове. Мислим да се не бисмо претерано усрећили да смо учествовали у неким операцијама за које ће време показати да нису биле у сагласју с међународним правом. То никада није био манир Србије.

О После вишегодишњих рајтова на овим просторима, јавности засићена сукобима није имала много разумевања за ангажовање наших војника ван граница Србије. Да ли грађани данас мисле другачије?

– Када бранимо наше предлоге о учешћу у мировним операцијама, пред посланицима у Народној скупштини имамо скоро апсолутну подршку. На тај начин грађани Србије нам преко својих представника поручују да радимо добар и користан посао за земљу. То видимо и на свечаним испраћајима мировњака у нашим касарнама. Грађани су свесни међународног значаја учешћа у мисијама и поносни што то радимо у њихово име, и на најбољи начин. С друге стране, захвални смо што

нам је та привилегија дата и што су нам у буџету опредељена довољна финансијска средства. Непотребно је коментарисати изјаве које апострофирају наше мировне операције као ратовање за туђ рачун. То су бесмислице у правом смислу речи.

О *Подаци говоре да је током мисије у Синају пре шест деценија животи изгубило осам припадника Југословенског одреда. Сем случаја др Оливера Јовановић, која је преминула то повратку из мировне мисије од последица маларије, до сада, на срећу, није било жртва међу нашим припадницима. Да ли смо данас спремни на такав сценарио?*

– Мировне мисије нису екскурзије и излети. То су сложене војне операције које носе бројне ризике и опасности. У мисије које су актуелне шаљемо добровољце којих у нашим базама података има за ангажовање наредних десет година. Иако мировне, ове мисије изводе се у екстремним безбедносним и климатским условима и некада узимају свој данак. Тако је било и на Синају. Животе је изгубило осам, а рањено је и повређено 56 припадника Одрета.

Према сачуваној евиденцији Команде одреда, у периоду до повлачења 1967. године страдало је шест војника и два официра. Један официр у чину поручника настрадао је у авионској несрећи током извршавања задатака извиђања из ваздуха 1966, док се други поручник лекар убио у свом шатору 1961. године. Један војник удавио се у мору, један је страдао у пожару, а један погинуо у саобраћајном удесу 1960. године. Током 1965. настрадала су још двојица војника, један од удара грома, док је други умро од последица тумора плућа на ВМА у Београду.

Такође, рањено је и повређено пет официра, пет подофицира и 46 војника, од чега у минским пољима теже или лакше 19 припадника. Остале повреде задобијене су у саобраћајним удесима или пожарима. Како је записано, најтежи инцидент збио се 18. јуна 1957, када је инжењеријски вод под командом поручника Стеве

Марковића камионом GMC наишао на две противтенковске мине. Док се јединица налазила на извршавању задатака, непозната лица поставила су мине на путу којим је камион прошао. У инциденту је погинуо војник Ранко Милић из Борче. Ранко је био прва, а др Оливера Јовановић, коју је однела маларија, надамо се и последња жртва у мировним мисијама. Коначно, не размишљамо о могућности неког лошег сценарија, али без обзира на то, као војници смо спремни на све.

О *Статистика УН сведочи да је мисија UNIFIL у Либану до сада однела највећи број жртва међу „плавим шлемовима“. Да ли су наши припадници свесни ризика који прихватају огласком у мисију?*

– У потпуности су свесни. Ипак највећи број настрадалих мировњака, према статистици Уједињених нација, припада инцидентима који су последица грубог кршења дисциплине, правила понашања или мера личне заштите. Занемарљиви број њих настрадао је у размени ватре или у другој борбеној радњи. Наша обука и припреме пред упућивање изводе се ради изградње свести о потреби сталне повишене пажње. Посебно је то важно у мисији UNIFIL у Либану и MINUSCA у Централноафричкој Републици.

О *На једном од предавања на форуму „Безбедност за све“, који су организовали студенти Факултета за безбедност, говорили сте о потреби да се више и мудрије користе наши војни потенцијали у мировним мисијама. Рекли сте да треба да „шаљемо више волова, а мање синова“. Шта сте тиме желели да кажете?*

– Главна опрема, коју чине камиони, хеликоптери, инжењеријске машине, агрегати, медицинска опрема и уређаји, јесте оно што једној земљи доноси велики профит ако се ангажује у зони операције. С друге стране, ако људе шаљете само с индивидуалним комплетом ствари, без главне опреме, од Уједињених нација добија се исти износ накнаде и за пуковника који је доктор наука и општи и васку-

ларни хирург као и за војника који ради као портир на капији. Али када поменуто хирургу додате операциони сто с инструментима, припадајући материјал и лекове, онда се добија накнада за њега лично, за ангажовану опрему, али и за стручну услугу коју је као специјалиста пружио. То је свим другачија димензија коју су неке земље развиле као својеврсни државни бизнис с Уједињеним нацијама.

Неће много времена проћи, а Србија ће у мисијама Уједињених нација имати и хеликоптере с пилотима, који ће стално летети и бити у тренажу, и инжењеријску чету с потребним машинама, а можда и брод на некој од егзотичних водених дестинација.

О *Осим новца, који је без сумње основни мотив за одлазак у мисију, шта још војнике привлачи до „плави шлем“? Која је користи система одбране?*

– Новац је одлучујући и није занемарљив износ који припадник Војске прима као накнаду за ангажовање у мисији. Реч је о четири до пет пута увећаној месечној плати, зависно од позиције на коју се неко упућује, климатских и безбедносних ризика. Али, боравак у зони операције производи посебну врсту атмосфере која посебно мотивише и подстиче на такмичење с осталим војскама. Резултат тог одмеравања јесте израженије и трајно самопоуздање и отреситост, боља обученост с дугорочним позитивним ефектима, побољшање језичких вештина и физичке издржљивости. На тај начин, с минималним улагањима, наше мировњаке обучавамо у реалним условима и с реалним актерима. То је у обуци од непроцењиве вредности.

О *За време обављања дужности начелника Центра за мировне операције имали сте прилику да budete и командант националног контингента у мисији УН у Централноафричкој Републици. Да ли данас, после те мисије, другачије доносиће одлуке и, уопште, гледаће на проблематику учешћа припадника Војске Србије у мултинационалним операцијама?*

– Много сам научио у Африци. Већи део тог искуства примењујем свакодневно. На пример, не смете да гњавите људе, сараднике. Морате да верујете у то да су одлични професионалци који све време раде за вас. Никако не смете да их вређате или омаловажавате. Не кињите их због ситница, саветујте их и помажите, опраштајте и храбрите. Истовремено, ништа не допуштате мимо прописа, посебно ако би то за последицу имало нарушавање безбедности или компромитацију личности појединца и идентитета државе и Војске.

Командовање и таленат за командовање суштина су сваког успеха у Војсци. Интелигентан и вешт командант увек је расположен и добронамеран, а људи се радо окупљају око њега. Он уме да каже шта жели и шта хоће да буде урађено и никада не показује нервозу. Правичан је и увек брани људе, чак и када их најстроже кажњава. То се најбоље види, учи и усавршава у условима када дане и ноћи, хлеб и воду, сан и нервозу делите са онима за које одговарате и као човек и као официр. У Африци је то најживописније и најреалније.

О Говори се о кореним променама у начину планирања и реализовања мировних операција УН. О чему је реч? Можемо ли ићи у корак с тим променама?

– Уједињене нације периодично врло систематично разматрају достигнућа и ефекте који се постижу спровођењем мировних операција као основног оруђа Савета безбедности за успостављање и одржање мира у нестабилним регионима. Свака мировна мисија почива на цивилној, војној и полицијској компоненти, које морају да делују синхронизовано, јединствено и у оквиру мандата. Последњи Високи панел о мировним операцијама, као и дебате после њега, дали су и неке препоруке за ефикасније деловање мисија Уједињених нација.

Потребна је строжа контрола снага пре упућивања у мисију, њихове обучености, опремљености и едукованости по питањима специфичности зоне операције у којој се мисија реализује. Уједињене нације очекују да

се иницијално реаговање знатно смањи и да државе контрибутори буду спремне за брзо распоређивање готових снага у зону операције у минималном времену.

Обавештајне информације и обавештајна припрема операција морају имати значајнију и ефикаснију улогу у раду интернационалних штабова, који морају брже да доносе адекватне одлуке за поступање јединица на терену. Нова технологија је неопходна. То су информатичка и телекомуникациона средства, дрони и остала средства за осматрање из ваздуха и вишенаменски хеликоптери.

У случајевима када нако из контингента повреди обичаје и прописе треба спроводити брзе и опсежне истраге, а ако пропуст за последицу има и сексуалну злоупотребу – из мисије враћати целе јединице. Треба обезбедити да се у сваком контингенту налази најмање одређени број жена (прича се о минималном проценту од 15 одсто). У супротном одбити ангажовање таквих јединица.

Поред овога, Интегрисана служба за обуку Уједињених нација поштриће надзор у процесу обучавања по стандардима Уједињених нација и то преко сертифицираних институцијама у земљама контрибуторима. Центар за мировне операције има сертификат Уједињених нација за Курс УН за штабне официре, а ускоро ће бити сертифициван и за Курс за заштиту цивила и Курс за војне посматраче. Такође, 2016. године Центар за мировне операције постао је члан европске (ЕАРТС) и светске (ИАРТС) асоцијације центара за обуку за мировне операције.

Све наведено указује на чињеницу да је српски центар за мировне операције институција која иде у корак с актуелним трендовима и захтевима који се постављају пред учеснике мировних операција, спреман да и даље обезбеђује да се извршењем друге мисије Војске Србије јачају оперативне и функционалне способности наших јединица пре, за време и после ангажовања у мировним операцијама. ■

Александар ПЕТРОВИЋ